

Column

Gordiaanse Groningse knoop

De discussie over de gaswinning in Groningen maakt nog maar weer eens duidelijk dat het draagvlak voor energieproductie belangrijk en ook ingewikkeld is door de tijd heen. Een halve eeuw was de productie in Groningen weinig omstrede en heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Nederland. We hebben het de afgelopen weken in veel artikelen kunnen nalezen.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen.

De recente ophef over gaswinning, zowel in het debat over schaliegaswinning als ook de winning in Groningen, zal voor menigeen als een verrassing gekomen zijn. Decennia was de winning van gas onbetwist en de pijler onder het Nederlandse energiebeleid. Het bande

kolen uit de huiskamers in de jaren '60, olie uit de opwekking van elektriciteit in de jaren '70 en verwachtte een belangrijke steunpilaar te worden van duurzame energiebronnen door de levering van flexibiliteit en relatief koolstofarme energie. Er werd een overgang naar een gezonde 'derde jeugd' van de aardgaswinning voorzien. Nu blijkt deze derde jeugd toch met de nodige uitdagingen omgeven te zijn, waarbij veiligheid, compensatie van schade en weerbaarheid van de lokale economie belangrijke factoren zijn.

Dynamiek

Het gasbeleid van Nederland muntte uit door de langetermijnvisie om het gas voor een lange periode beschikbaar te maken voor de Nederlandse economie. Het kleine veldenbeleid en de flexibele functie van het Groningen gasveld vormden na 1973 een belangrijke twee-eenheid, die decennia lang het succes ondersteunde.

De verwachting was alom dat na een succesvolle start in de jaren '60 en middenperiode van de jaren '70 tot aan de recente eeuwwisseling, Nederland een zelfde inventiviteit aan de dag zou leggen in het managen van de derde jeugd van de aardgaswinning. Immers, in Nederland heeft men al lange tijd de hand aan de kraan en de instituties zijn daar op ingericht. Echter, de omgevingsfactoren van het beleid zijn in de loop der tijd wel behoorlijk veranderd. De liberalisering van de gasmarkt in Europa heeft, naast een herinrichting van het gasgebouw, andere dimensies toegevoegd aan het gasbeleid van Nederland. Het kleine veldenbeleid werd tien jaar geleden versoerd en zorgde voor een snellere verandering in de balans tussen kleine velden en Groningen gas, dan wellicht was voorzien op grond van de geologische mogelijkheden in seismiek en winningsmethoden blijkt de Noordzee nog steeds een bron van nieuwe olie- en gasvondsten, maar liep de activiteit terug door veranderingen in het beleid. Ook de toestroom van in het buitenland geproduceerd gas (uit Rusland en Noorwegen via de pijpleiding en elders via LNG) naar de Noordwest-Europese markt is anders verlopen door de economische crisis. Een pijpleiding van Noorwegen naar de Nederlandse gasronde is nog niet gerealiseerd, terwijl pijpleidingen met Rusland (Nordstream) en Engeland (BBL) wel tot stand zijn gekomen.

Afwegingen

De balansfunctie van Groningen is dus de laatste tien jaar in een ander perspectief gekomen in de markt. Het gas uit Groningen is bovendien van een andere kwaliteit dan het Noordzee- en buitenlandse gas (laagcalorisch versus hoogcalorisch gas) en vergt omzetting in kwaliteit, tenzij de apparatuur speciaal is ingericht op het gebruik van het Groningse gas, zoals de installaties in de huishoudelijke sector in Nederland en sommige industriële installaties in binnen- en buitenland. Daaruit is een afhankelijkheid ontstaan van conversiecapaciteit om gassoorten geschikt te maken voor gebruik in deze specifieke markten. Uiteraard was men zich in de gaswereld bewust van deze problematiek, maar verwachtte men meer tijd te hebben voor een omschakeling. Er zal wederom een beroep moeten worden gedaan op boven- en ondergrondse kennis om de derde jeugd van het unieke Groningse veld zeker te stellen. Zoals in eerdere periodes zal een nieuwe langetermijnvisie moeten worden ontwikkeld, die kan bogen op een voldoende groot draagvlak. Daarbij zal allereerst het vertrouwen van alle deelnemers aan dit maatschappelijk belangrijke debat moeten worden verkregen. Tegelijkertijd zullen de overheid en de gassector moeten wennen aan een grotere betrokkenheid van verschillende stakeholders aan het debat. Verder zullen herverdelingsvraagstukken een rol spelen die ook grote invloed kunnen hebben op

andere lusten-en-lastendiscussies op het gebied van energie.

Knoop

De toename van aardbevingen in frequentie en zwaarte in Groningen heeft aanpassingen aan het hele Nederlandse gasgebeuren naar voren gehaald. Gas is de systeembrandstof van de Nederlandse economie en zal dat ook bij verduurzaming blijven. In de komende jaren zal de nu ontstane gordiaanse Groningse knoop uit elkaar moeten worden gehaald, zodat niet alleen bovengrondse veiligheid en sociaaleconomische belangen in de toekomst geborgd zijn, maar ook de voorzieningszekerheid in Nederland niet in gevaar komt. De rapporten die hebben geleid tot het recente besluit van het kabinet aangaande het nieuwe winningsplan van de NAM bevestigen de ingewikkelde afwegingen die moeten worden gemaakt. Het besluit vormt het sluitstuk van een jaar lang onzekerheid in en over Groningen, maar het is tegelijkertijd het begin van een nieuw hoofdstuk in het boek Nederland gasland. ■

